

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
 Contrib. Luisterkr. f 1,— . Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

HET KAN ALTIJD NOG BETER

Als er één instelling in de humanistische familie is, die zich in een voorspoedige groei mag verheugen, dan is dat de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme. Deze stichting bestaat pas een paar jaar en heeft maar één doel, n.l. het geld bij elkaar te brengen, dat nodig is om, wat de geestelijke verzorging wordt genoemd, te financieren en uit te breiden.

Over dat begrip „geestelijke verzorging” bestaan nogal wat misverstanden, dat is ook wel weer gebleken, toen in de Tweede Kamer de toelating van humanistische raadslieden in het leger aan de orde was. Het is ook niet zo eenvoudig er een exacte omschrijving van te geven, maar zolang als het Humanistisch Verbond bestaat is die geestelijke verzorging beoefend en niet ten onrechte heeft de voorzitter op het laatste congres er op gewezen, dat jaarlijks duizenden een beroep doen op onze raadslieden, zieken- en bejaardenbezoeksters, contactpersonen en al die honderden vrijwilligers, die in deze sector een belangrijke of bescheiden rol spelen.

Het is allemaal op eenvoudige wijze begonnen, steun bieden aan mensen, die op de een of andere manier in de klem zitten, geen gat er meer in zien, geen vrede vinden in hun bestaan. De raadslieden zijn naar de kampen gegaan, waar arbeiders wekenlang hun zware werk verrichten en ook wel eens, naast de ontspanning, er behoefte aan hebben te praten met iemand, die de kunst van luiste-

ren verstaat. Met veel moeite zijn de deuren van de gevangenissen en huizen van bewaaring voor de vrijwilligers open gegaan, die bereid waren om de gedetineerden, die niet naar het woord van pastoor of dominee wilden of konden luisteren, die bijstand te verlenen, waar ze wel prijs op stelden. Bezoeksters van zieken- en bejaardentehuizen hebben al lang hun vaste plaats in de werkzaamheden van de gemeenschappen van het Verbond gekregen, men weet dat er in de persoon van de plaatselijke raadsman iemand is, die in staat en bereid is waar nodig adviezen te geven.

Er zijn raadslieden voor buitenkerkelijke studenten, gerepatrieerden kunnen van iemand, die met hun noden goed op de hoogte is praten, er bestaan bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden, waarbij een team van deskundigen beschikbaar is.

Hoewel het overgrote deel van de medewer-

stilte

Ik ben alleen in het lamplicht,
 de dingen kijken met een glad gezicht
 om me in 't licht.

De dingen staan om me zo stil
 te luistren wat de stilte wil,
 vertellen wil.

En een verleden komt me aan de oren,
 die stil opkijken en die stip ophoren,
 dingen verloren.

Herman Gorter

kers op dit gebied vrijwilligers zijn, die er een belangrijk deel van hun vrije tijd aan geven, kost dit werk veel geld. Geld voor de enkele beroepskrachten, die leiding moeten geven, geld voor scholing in de vorm van cursussen, conferenties en lectuur. En al wordt voor een klein deel subsidie verstrekt, toch blijft er een grote post jaarlijks op de begroting over, die niet uit de contributies van de leden kan worden bestreden, te meer niet, omdat ook het andere werk van het Verbond zich voortdurend in omvang en intensiteit uitbreidt.

Voor de eerste keer is de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme er vorig jaar in geslaagd zoveel uit vrijwillige bijdragen bijeen te brengen, dat alle kosten van de geestelijke verzorging gedekt waren. Daarvoor is door een paar mensen ontzaglijk hard geploeterd, alweer in hun vrije tijd. Maar ze hebben reden om trots te zijn op de resultaten, waarvan ze verwachten, dat die in 1962 nog groter zullen zijn. Dat moet ook, want het gaat er niet alleen om het bestaan in stand te houden, maar om het uit te breiden. In 1961 werd voor een bedrag van ruim f 74.000,— aan giften ontvangen. Een bedrag dat er mag zijn, maar waarvan men hoopt en verwacht dat het in '62 nog belangrijk hoger zal zijn. Vandaar dan ook, dat

men in de maand maart extra aandacht voor het steunfonds vraagt en het gironummer 6168 in uw belangstelling aanbeveelt. Want, hoewel het jaar '61 goed was, het kan en het moet altijd nog beter.

winter

*Schijne de wereld leeg, ondergedoken, blind,
geheime wet is alomvattend bezig:
slechts aan het Andere, de vrouw, het kind,
de sneeuw, de wolken en de wind,
zijn wij bewust aanwezig.*

*Leven is leven niet zonder besef van dood,
noch lente lente buiten de seizoenen.
Natuur beslist. En dan pas zijn wij groot
indien wij ons met alle nood
om alle vreugd verzoenen.*

*Volhardt daarom. Achter de cirkel die zich
sluit,
ligt het oneindige verband der dingen.
Laat vlinders klaar zitten onder uw huid,
legt nesten aan, broedt vogels uit
die overmorgen zingen.*

*Midden geweld en winter en herhaald gevaar
blijven wij dag op dag tot bloei verkozen.
Oefent gereedheid dan, en leeft ernaar:
de weelde van de rozelaar
beraamt men naar zijn rozen.*

Herwig Hensen (Vlaams dichter)
(Uit: Nieuw Vlaams Tijdschrift)

Zo juist is bij het Nederlands Gesprekscentrum verschenen:

„De huidige mensbeschouwing”, geschreven door Dr. W. Couturier S.J., Prof. Dr. B. M. I. Delfgaauw, Dr. H. Faber, Dr. K. J. M. van de Loo, Prof. Dr. C. A. van Peursen, Drs. J. G. van der Ploeg, Prof. Dr. A. Poslavsky, Dr. J. P. van Praag, Drs. H. Redeker.

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau bij voorkeur door storting en overschrijving van f 1,50 op postrekening nr. 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht, met op het strookje de vermelding: N.G.C. nr. 24.

lezingen voor de radio

di. 6 mrt. AVRO 16.00 uur: Mevr. D. Heroma-Meilink: „En weer was er een front”.

zo. 11 mrt. VARA 9.45 uur: J. P. van Praag: „Heeft het leven zin”.

zo. 18 mrt. VARA 9.45 uur: H. Bonger: „Schip in nood”.

EN WAT ZEGT EEN HUMANIST ERVAN?

Het is moeilijk het iedereen naar de zin te maken. Er wordt mij, ook van wat je noemt zeer bevriende zijde, nog al eens verweten dat ik weer te veel gezegd heb. En nu in mijn laatste praatje ben ik blijkbaar in de tegenovergestelde fout vervallen: ik heb te weinig gezegd. Ik sprak toen o.a. over opvoeding en zei, dat wij moesten proberen het eigen oordeelsvermogen van de kinderen tot een zo volledig mogelijke ontplooiing te brengen. En toen volgde er dit zinnetje: „nu is het misschien heel moeilijk aan te geven, hoe wij dat moeten doen, maar het is niet moeilijk vast te stellen, hoe wij het in elk geval niet moeten doen”. En naar aanleiding hiervan word ik door een woordenrijke briefschrijfster op de vingers getikt. Haar bezwaar is nogal ingewikkeld geformuleerd, maar het komt hierop neer: als ik toch niet in staat ben te zeggen, hoe het wel moet — en ze maakt dat op uit het feit, dat ik daar maar heel makkelijk over heen loop — dan kan ik me maar beter stil houden over de manier, waarop het in elk geval niet zou moeten.

Het is duidelijk dat ik hierop maar op één manier kan antwoorden: met wat ik de vorige maal heb weggelaten, zal ik nu voor de draad moeten komen. Ik moet aangeven, hoe wij dit eigen oordeelsvermogen dus tot ontplooiing kunnen brengen. Nu kan ik natuurlijk wel het voor de hand liggende antwoord geven, dat ook nog juist is: *door het te oefenen*, maar dan zal men mij verwijten, dat ik mij van de zaak afmaak. Oefenen prachtig — maar waar moet men dan de oefenstof vandaan halen? Die hoeft men niet ver te zoeken, die oefenstof ligt klaar, die wordt door het leven zelf geleverd. De eigen dagelijkse ervaring van de pupil in de eerste plaats, maar daarnaast de oneindig veel rijkere ervaring, die hij kan opdoen uit de geschiedenis en uit wat hij leest, brengt hem tot bewondering en verontwaardiging, m.a.w. tot zedelijk waarden. En daarvan, dus *van wat in hem zelf leeft*, moet men uitgaan, ja alleen daarvan kan uitgaan. O ja, men kan het natuurlijk ook anders aanpakken, men kan iemand bijbrengen, dat bepaalde daden door de mensen worden geprezen en beloond, en dat andere handelingen op het eerste gezicht wel heel prettig en voordelig lijken, maar jammer genoeg tenslotte altijd uitkomen en dan nadeel opleveren voor degene die ze verricht, dus „jongen wees nou wijzer!” Ik heb al eerder, n.l. precies een jaar geleden, tegen deze jammerlijke Sinterklaas-paedagogie geprotesteerd, maar het kan geen kwaad het nog eens te herhalen. Door het toedienen van deze zogenaamde „wijze lessen” haalt men uit degene die wordt opgevoed niet het beste, dat in hem zit, integendeel door stelselmatig een beroep te doen op zijn „welbegrepen eigenbelang” verlaagt men hem tot een van die povere lieden, die hun hele leven inrichten op grond van een even listige als armzalige winst- en verlies-rekening „wat word ik daar „beter” van?”, men kan ook zeggen men berooft hem, voor zover dat mogelijk

is, van zijn kostbaarste uitrusting als mens: zijn eigen zedelijk keurvermogen. Om dat te ontwikkelen behoeft men helemaal niet zijn toevlucht te nemen tot geheimzinnige kunstgrepen, nee men behoeft niets anders te doen dan de natuurlijke zedelijke reacties van het kind aan te moedigen, ze ernstig te nemen, niet te dempen of als onbelangrijk op zij te schuiven, en er vooral ook niet mee te spotten. Laat ik aan de hand van een eenvoudig voorbeeld duidelijk maken, hoe moeilijk het blijkbaar is aan deze eenvoudige eisen te voldoen. Een jongen beklaagt zich over het feit, dat zijn vriendje „gemeen gedaan” heeft. En hoe reageert nu de opvoeder? De opvoeders zijn er in soorten, maar er zullen er geloof ik ook zijn, die de zaak afdoen met een van de volgende opmerkingen: „weet je wat, dan ben jij de volgende keer maar eens net zo gemeen, dan zijn jullie fijn weer quitte!” Of „hou jij je mond maar, je bent zelf ook niet zo’n lieve jongen!” Of „als Jan dat gedaan heeft, dan praat je daar niet over, dat is klikken, dan moet je maar zorgen, dat je sterker wordt dan hij, en dan geef je hem maar een stevig pak” enzovoort. Of „gemeen, gemeen, wat is nou gemeen. Weet jij wat gemeen is? Och ga weg, jongen, je komt pas kijken!” Ik neem aan, dat ik niet behoef uit te leggen, dat dit niet de manier is om iemand vertrouwen te geven in zijn eigen oordeel.

En toch zal hij dat moeten krijgen. Nee, als zijn klacht werkelijk gerechtvaardigd is, dan moet de opvoeder hem onvoorwaardelijk gelijk geven. En als dat niet het geval is, dan moet men proberen hem duidelijk te maken, waarom hij dit toch verkeerd ziet, en ook dan moet hij weggaan met de indruk, dat zo’n kwestie van gemeen of niet gemeen ook door de volwassenen beschouwd wordt als iets van het grootste belang, dat alle mensen aangaat. En als zijn rechtsgevoel dan met behulp van dergelijke ervaring geoefend en gesterkt is, dan kan het natuurlijk ook gebruikt worden om de pupil zijn eigen gedrag kritisch te laten bezien en te verbeteren. Het zou mij spijten als ik door wat ik nu gezegd heb, de indruk zou wekken, dat er over goed of slecht uit den treure *gepraat* dient te worden. Het tegendeel is waar: de brave Hendrik en Jantje-met-de-pruimen hebben in vroeger tijd menigeen een weë smaak in de mond bezorgd, als ze het woord deugd maar hoorden, en ik heb al eens eerder gezegd: weinig dingen zijn voor een kind — en trouwens voor een volwassene ook — zo irriterend als het gevoel dat men bezig is een stukje opvoeding op hem los te laten. Voorbeelden werken oneindig veel sterker dan — laat ik mij correct uitdrukken: alles wat men al gauw gezemel noemt. En de opvoeder behoeft niet met zijn eigen zwak voorbeeld te volstaan.

Er zijn genoeg fictieve of historische personen te vinden, die een gerechtvaardigde verontwaardiging kunnen wekken: het begint met de jaloerse koningin die de lieve sneeuwwitje belaagt, en het houdt op met — nee het houdt niet op, de reeks wordt voort-

gezet. En de voorbeelden, die de van eerbied vervulde bewondering op gang brengen, ook die zijn er alle sombere *kankeraars* over de zondige mensheid ten spijt, wel te vinden. Tussen Jan van Schaffelaar aan de ene kant, Socrates en Jezus ter andere zijde ligt een hele reeks van werkelijk indruk wekkende figuren, aan wie jonge mensen zich kunnen optrekken. De oude Gunning moet eens gezegd hebben: „Er moet toch veel goeds in de mens schuilen, als men ziet, wat er ondanks alle opvoeding nog van terecht komt”. Dat lijkt mij niet alleen geestig, maar ook nog juist, en iets van een verklaring van dat wat Gunning met een zekere verwondering constateerde, is geloof ik ook wel te geven. Het gaat bij opvoeding nooit om het ingieten van iets helemaal nieuws, het gaat er alleen maar om, dat wat al aanwezig is, aan het licht te brengen, men behoeft niet naar Plato's woord licht te brengen in blinde ogen, men kan volstaan met de reeds ziende ogen te richten. Het verruimen en veredelen van aandacht en belangstelling, het wakker schudden, het verhelderen en zuiveren van het zedelijk besef — dat is opvoeding.

Het is ook van dit algemeen menselijk keurvermogen, dat men moet uitgaan bij het werk, dat men geestelijke verzorging noemt. Ik ben niet bij dit werk betrokken, en het is als buitenstaander bijzonder moeilijk er een duidelijke voorstelling van te krijgen, hoe het bij dit praktische humanisme nu eigenlijk toegaat. De mensen die er zich intensief mee bezig houden zijn begrijpelijkerwijze uiterst spaarzaam met hun mededelingen, omdat zij natuurlijk vooral niet iets van wat hun in vertrouwen is meegedeeld aan de openbaarheid mogen en willen prijsgeven. Ik ben dus niet in staat U het een of het andere bloedwarme geval voor te zetten, gesteld dat ik daartoe bereid zou zijn, maar op grond van het weinige, dat ik er van weet, durf ik met overtuiging dit zeggen: dit werk, waarvan veel te weinig bekend is dat het wordt gedaan, verdient de grootste bewondering. Laat ik eerst proberen een indruk te geven van de omvang.

Het Humanistische Verbond heeft op dit ogenblik enige honderden vrijwillige geestelijke raadslieden in functie. Onder leiding van enkele beroepskrachten werken zij als plaatselijke geestelijke raadslieden, in bureaux voor levens- en gezinsmoeilijkheden, in ziekenhuizen en sanatoria, in arbeidskampen en inrichtingen van justitie. In 1961 werd er aan meer dan vierduizend mensen steun in hun geestelijke moeilijkheden geboden. Deze steun wordt niemand opgedrongen, de humanistische geestelijke verzorging richt zich uitsluitend tot mensen, „die door woord of gedrag blijken geven er van gediend te zijn”. Dat zijn voor een groot deel mensen, die niet behoren tot de ledenkring van het Verbond, en naar ledenwinst wordt daarbij niet gestreefd. Natuurlijk niet: de geestelijke verzorging is *belangeloze dienst aan de medemens*, met wie men zich verbonden voelt, en deze belangeloosheid laat niet toe dat men ook nog probeert er voordeel uit te slaan.

En wat doet nu de geestelijke raadsman? Naar mijn indruk in de allereerste plaats luisteren. En luisteren met geduld, werkelijke aandacht en echte belangstelling — die niet verward mag worden met nieuwsgierigheid — luisteren, dat is een hele kunst, die niet zo heel vaak wordt beoefend, en die als een ware weldaad wordt ervaren door de mens, die behoefte heeft zich eens uit te spreken en die dit dan eens mag doen tegen iemand, die niet zelf bij de moeilijkheden als partij betrokken is. Natuurlijk blijft het niet bij dit luisteren. Daarna moet de geestelijke raadsman proberen zijn cliënt te brengen tot een moedig aanvaarden van zijn situatie, hij moet wat er in de ander aan mogelijkheden schuilt, activeren, hij moet hem helpen, zichzelf te helpen om verder mens te zijn.

In de programmabladen van deze week staan advertenties over het Steunfonds Praktisch Humanisme. Ik durf U in vertrouwen daarnaar te verwijzen. Als er iets is, dat Uw steun ten volle verdient, dan dit.

LIBBE VAN DER WAL

**Stichting
Steunfonds Praktisch Humanisme
te Amersfoort**

**GIRO
6168**